

R E T T S B O K

for

Hammerfest herredsrett

Hovedforhandling

År 1989 den 27. juni ble rett holdt i Rådhuset, Hammerfest

Rettens formann: Dommerfullmektig Siv Bjørklid m/spes.bem.

Meddommeren: Karin Fagerhaug, Måsøy
Oskar Hansen, Tufjord
som har avgitt forsikring

Protokollfører: Rettens formann

Sak nr.: 45/89

Den offentlige påtalemyndighet

mot

- 1 Anders Johan A Buljo, f 12 12 49
- 2 Johan Anders I Buljo, f 21 02 24
- 3 Josef Iver J A Buljo, f 22 07 55
- 4 Aslak Aslaksen Sara, f 04 04 42
- 5 Josef Iversen Sara, f 28 06 27
- 6 Mikkel Josef A Sara, f 02 10 39
- 7 Iver Josefsen Sara, f 08 01 58
- 8 Marit Ravna Sara, f 20 11 56.

tiltalt for overtredelse av reindriftsloven av 9. juni 1978
§ 34, jfr. § 20.

Aktor: Politifullmektig Hans-Tore Høviskeland
Forsvarer: Advokat Geir Haugen.

Det ble deretter avholdt domskonferanse og stemmegivning for lukkede dører og for åpne dører ble det den 4. juli 1989 avsagt slik enstemmig

D o m :

Vestfinnmark politikammer har den 24. februar 1989 utstedt 8 likelydende forelegg som lyder:

Forelegg for overtredelse av:

Reindriftsloven av 9. juni 1978. § 34. jfr. § 20.

hvorefter enhver reineier plikter å sørge for at hans rein til enhver tid voktes på skikkelig måte og har forsvarlig tamhetsgrad,
ved

at han i perioden juni - september 1988 i reinbeitedistrikt nr. 20 - Kvaløy ikke holdt sine reinsdyr under forsvarlig bevoktning med den følge at reinsdyrene har forvoldt betydelige skader på Hammerfest kommune's parkanlegg og i private hager i Hammerfest og Rypefjord.

2

Hver av de 8 ble ilagt en bot til statskassen med kr. 20.000,- subsidiært fengsel i 18 dager. Ingen av de 8 som har fått vedleggene har vedtatt dem, og saken er fremmet for Hammerfest herredsrett i medhold av strprl. § 268.

Tiltalte nr. 1 er ~~Anders Johan Andersen Buljo~~, født 12 12 49 i Kautikeino. Han er reineier, ugift, uten barn. Han husker ikke sin inntekt siste år eller formuens størrelse. Pr. 15. mai 1988 eide han 299 rein. Hans vinteradresse er 9520 Kautokeino.

Tiltalte nr. 2 er ~~Johan Anders Isaksen Buljo~~, født 21 02 24 i Kautokeino. Han er reineier, gift, forsørger kone. Han husker ikke sin inntekt eller formue. Pr. 15. mai 1988 eide han 307 rein. Hans vinteradresse er 9520 Kautokeino.

Tiltalte nr. 3 er ~~Josef Iver Johan Andersen Buljo~~, født 22 07 55 i Kautokeino. Han er reineier, ugift og uten barn. Han husker ikke sin inntekt eller sin formue. Pr. 15. mai 1988 eide han 195 rein. Hans vinteradresse er 9520 Kautokeino.

Tiltalte nr. 4 er ~~Aslak Aslaksen Sara~~, født 04 04 42 i Kautokeino. Han er reineier, ugift og uten barn. Han husker ikke inntekt og formue. Pr. 15. mai 1988 eide han 297 rein. Vinteradresse er 9528 Mieronjavvre.

Tiltalte nr. 5 er ~~Josef Iversen Sara~~, født 28 06 27 i Kvalsund. Han er reineier, gift, uten barn å forsørge. Han husker ikke inntekt og formue. Pr. 15. mai 1988 eide han 324 rein. Hans vinteradresse er 9733 Sousjavvre.

Tiltalte nr. 6 er ~~Mikkel Josef Aslaksen Sara~~, født 02 10 39 i Hammerfest. Han er reineier, gift og med 4 barn å forsørge. Inntekt ca. kr. 50.000,-. Husker ikke sin formue. Pr 15. mai 1988 eide han 602 rein. Hans vinteradresse er 9520 Kautokeino.

Tiltalte nr. 7 er ~~Iver Josefsen Sara~~, født 08 01 57 i Kauto-

keino. Han er reineier, ugift og med et barn å forsørge. Han husker ikke inntekt og formue. Pr. 15. mai 1988 eide han 206 rein. Hans vinteradresse er 9733 Sousjavvre.

Tiltalte nr. 8 møtte ikke i retten, men det er opplyst om henne at hun heter ~~Marit Ravna J. Sara~~ og at hun er født 20 11 56. Pr 15. mai 1988 eide hun 112 rein. Hennes vinteradresse er 9733 Sousjavvre.

I retten møtte 7 av de tiltalte. Tiltalte nr. 8 møtte som nevnt ikke, men har samtykket i at saken blir pådømt i hennes fravær. Da det ikke er påstått fengselstraff, og hennes nærvær ikke anses å være av betydning for sakens opplysning, ble saken besluttet fremmet uten hennes tilstedeværelse, jfr. strprl. § 281.

Hovedforhandling ble holdt i Hammerfest Rådhus 27., 28. og 29. juni 1989. Under hovedforhandlingen har retten mottatt forklaring fra de 7 tiltalte som møtte, det er avhørt 13 vitner, foretatt befaring og avhør av en sakkyndig. Dokumentasjonen forøvrig fremgår av rettsboken.

De tiltalte har ikke kjent seg straffeskyldige.

Aktor la ned slik

p å s t a n d :

Anders Johan A Buljo, Johan Anders I Buljo, Josef Iver J A Buljo, Aslak Aslaksen Sara, Josef Iversen Sara, Mikkel Josef A Sara, Iver Josefsen Sara og Marit Ravna J Sara dømmes i henhold til tiltalen til en bot på kr. 20.000,- -kronertjuetusen 00/100- subsidiært 18 -atten- dagers fengsel. Saksomkostninger påstås idømt etter rettens skjønn.

Forsvarer la ned påstand om frifinnelse og erstatning med kr. 12.000,-.

Innledningsvis finner retten å ville gi en relativt kort oversikt over reindriften på Kvaløya. Oversikten bygger for en del på opplysninger som fremkommer i en enstemmig innstilling avgitt 28. mars 1979 om reindriften på Kvaløya fra et utvalg oppnevnt av Fylkesmannen i Finnmark. Tiltalte nr. 2 var medlem av utvalget. Videre bygger retten på et skriv utarbeidet av Bajos, reindriftens utviklingsselskap, datert 24 05 1989.

Alle de tiltalte har sin rein på sommerbeite på Kvaløya. Kvaløya utgjør reinbeitedistrikt nr. 20 i Vesfinnmark og tilhører Kautokeino reinsogn. Beitetiden er fra 1. mai til 30. september. Kvaløya er 330 km² stor og nyttbar beitevidde er anslått til ca. 210 km². Av dette arealet utgjør Hammerfest og Sørøysund knapt 4 km². Det var i 1988 10 reindriftenheter på øya med tilsammen 20 medlemmer. Av disse var 5 under 15 år og 4 over 60 år. Reineierne har sin sommerbopel på Alnes, sør på øya, ca. 27 km fra Hammerfest. I 1988 hadde reineierne i Hammerfestområdet oppsatt 2 gjeterfelt, 1 ovenfor Storsvingen Camping og 1 nærmere Forsøl.

Det er noe usikkert om reintallet på øya har økt de siste årene, men etter den siste ofisielle telling er det klart at det pr. 15. april 1988 var tilsammen 2920 rein på øya. Av dette utgjorde okser 287, det vil si 9,8% av flokken. Høyeste reintall for øya var pr. 1. april 1988 fastsatt til 2000 dyr. Reindriftsadministrasjonen i Alta har senere anbefalt at reinflokken reduseres fra 01 04 1990 til 1600 dyr. Bakgrunnen for dette er at reinbeitene må sies å være nedbeitet på grunn av overbelastning. Skjønt bebyggelsen i Hammerfest og Rypefjord kun dekker ialt knapt 4 km² har den økt adskillig etter gjenreisningstiden etter krigen. Den ligger i område nær sjøen hvor det har vært forholdsvis gode beiter. Beiteland er også blitt berørt ved bygging av veier, hytter, telefon, kraftledninger og flyplass. Jordbruket på Kvaløya har gått tilbake. Tidligere dyrket mark ligger dermed for det meste brakk og kan i og for seg nyttes til reinbeite der det ikke er særskilte hindringer i veien. Imidlertid har det i praksis vist seg at en rekke av de tidligere brukene blir nyttet som sommersted og rekreasjonssted og at det dermed heller er blitt en økt

5

trafikk, enn at denne er gått noe tilbake slik at disse frigjorte områdene dermed egner seg dårlig som beite. Folketallet i Hammerfest har økt jevnt, men stått stille de siste årene og ligger nå på ca. 7.000 innbyggere. I Rypefjord som er en del av Sørøysund kommune, ligger folketallet på ca. 1.500 innbyggere. Ved vurdering av hva som kan være årsaken til at reinen trekker ned i tettbebyggelsen ble det av utvalget i 1978 antydnet at nedbeitingen av beiteområdene kunne være en årsak. Som retten senere skal komme tilbake til, synes ikke dette å være noen entydig konklusjon.

Aktor og forsvarer er enige om at Hammerfest og Rypefjord hører under distrikt 20, men at reinen lovlig bare kan beite i utmark. Hvor grensen skal gå mellom innmark og utmark, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle, men retten legger i grove trekk til grunn at i sentrumsområdene i Hammerfest, det vil si fra Molla-stranda og omtrent til kirken, og den sentrale bebyggelsen på Fuglenes er alt innmark, også om det skulle være et stykke grønt som hverken er hage eller park. Når det gjelder de øvrige områdene i byen og Rypefjord må man imidlertid etter rettens oppfatning karakterisere grøntområder som ikke er hage og park og som grenser til utkanten av disse områdene, for å være utmark. Eksempelvis kan en nevne områdene i utkanten av Høyden, i Baksalen, Sætergamdalen, områdene rundt Storvannet og i Fuglenesdalen, det vil si Prærien og Klimafeltet. Også i Rypefjord vil det i utkanten av sentrumsområdene være utmarksområder helt inn mot innmarksområdene.

Aktor og forsvarer er videre enige om at reinen har kommet inn i hager og parker hvor den ikke lovlig kan være, og at den der har gjort betydelig skade. På bakgrunn av denne enigheten ble det under hovedforhandlingen ikke gått vesentlig nærmere inn på dette, men aktoratet har lagt frem fotomapper som bevis for skadene og det har vært avhørt vitner som har uttalt seg om hva slags skader det var tale om - beiteskader på busker og blomster og skader på større vekster ved at oksereinen har feiet hornene sine mot trærne. Retten legger etter det som er opplyst til grunn at det dreier seg om til dels betydelige skader. Det er under hovedforhandlingen antydnet skader på flere

6

hundre tusen kroner. Det er i og for seg ikke ført sterke bevis for dette, men retten legger til grunn at det må være betydelige skader.

De tiltalte har forklart at de under sommeren 1988 jevnlig vaktet reinen i Hammerfest og Rypefjord sentrum. Dette foregikk ved at de kjørte gjennom sentrumsområdene for å se etter reinen som oppholdt seg på ulovlig område. De tiltalte har opplyst at de ikke hadde noen fast vakt/turnusordning, men at de avtalte seg imellom fra tid til annen hvem som skulle være i byen. I forbindelse med denne voktingen var det også satt opp 2 gjeterfelt. Mesteparten av voktingen foregikk om natten. Dersom det ble oppdaget rein, forsøkte de å få denne ut fra det ulovlige område. De drev den imidlertid ikke videre ut av byen og opp i fjellet, men nøyde seg med å drive den ut av ulovlige områder over i lovlige områder ved tettbebyggelsen. Dette dels fordi for mye gjeting av dyrene vil gi for stor tamhetsgrad - noe som allerede er et problem i Hammerfest og Rypefjord - og dels fordi det er viktig at dyrene bruker de gode beitene der de har lovlig adgang til det i områdene i Hammerfest og Rypefjord.

De tiltalte opplyste alle å være kjent med at det er forvoldt skade av reinen - selv om de ikke kjenner til noen konkrete skader eller omfanget av disse. De tiltalte har videre opplyst at de på sommerboligen i Alnes har installert telefon hvor det kan tas imot beskjed i den utstrekning det er noen til stede i huset. Når det gjelder eventuell mobiltelefon og walkie-talkie-samband opplyser de tiltalte at de har vurdert spørsmålet, men kommet til at dette ikke vil innebære noen løsning på problemet idet reinen normalt vil ha forlatt hagen og trukket videre innen de rekker å komme til stede for å jage den videre. Normalt vil det også være slik at i den grad reinen blir oppdaget, vil hageeieren selv forsøke å drive reinen ut av hagen.

Aktor har hevdet at reieneierne ikke oppfyller vokteplikten ved at de ikke gjør hva de kan for å holde reinen borte fra tettbebyggelsen i byen. Aktor peker særlig på at reieneierne

ikke synes å drive noen form for oppsyn med dyrene med sikte på å se om dyrene er i byen og befinner seg på ulovlig område. Aktor viser her til at de tiltalte ikke er observert av noen av de av aktor innkalte vitner - heller ikke av politiet som jevnlig foretar patrulje i byen på nattetider. Aktor viser videre til at de tiltalte ikke har noen form for samband seg imellom. De har heller ikke mobiltelefon i voktereltet slik at de lett kan nås. Å nå dem på sommerboligen er ikke lett. Til bevis for dette er opplyst av 89 henvendelser pr. telefon i 1988 ble bare 48 besvart. Det tar dessuten etter aktors mening for lang tid når de tiltalte må hentes fra sommerboligen for å jage reinen ut av hagene. Om det er slik at de tiltalte må utføre andre gjøremål enn vokting slik at de ikke har tilstrekkelig tid til å vokte reinen, må de etter aktors mening leie hjelp til dette. På spørsmål har de tiltalte uttalt at de ikke vokter reinen annerledes nå enn i 1979, det vil si, siste gang de var satt under tiltale for manglende vokting.

Forsvareren har hevdet at de tiltalte oppfyller vokteplikten idet de har flokken under kontroll, passer på at den får tilstrekkelig beite og at den har forsvarlig tamhetsgrad. Så langt det er gjørlig forsøker de tiltalte å holde reinen utenfor ulovlig område. Forsvareren påpeker at så lenge tettbebyggelsen ligger i trekkveiene for dyrene og så lenge det er store lovlige beitearealer inntil tettbebyggelsen, og stedvis også inn imellom denne, vil dyrene uvegerlig komme inn på ulovlig område. Dette gjør seg gjeldende over et veldig stort område, helt fra Leirvik sør for Rypefjord sentrum og til Reindalen, det vil si den øverste delen av byggefeltet Prærien. Når en da tar i betraktning at dyrene er i stadig bevegelse i mindre grupper, synes det umulig å forhindre at de kommer inn på ulovlig område og volder skade selv om en jevnlig patruljerer gjennom byen for å se etter dyrene. Dette vil ikke gjøre seg mindre gjeldende med samband mellom reineierne eller med samband til politiet. Samband vil bare ha den effekt at det bedrer kontakten med politiet slik at det vil være klart for disse at reineierne faktisk har oppsyn med dyrene, men det vil ikke føre til at man hindrer reinen i å komme inn på ulovlige områder. Heller ikke flere gjetere vil være noen løsning.

8

Dels fordi det er et for stort økonomisk løft ut fra reineier-
nes økonomi og dels fordi et økt antall gjeterere ikke vil kunne
avhjelpe skaden noe vesentlig.

~~Retten skal bemerke:~~

Reindrifftsloven av 9. juni 1978 nr. 49 § 20 har bestemmelser om
reineierens vokteplikt. Her heter det i første ledd:

"Enhver reineier plikter å sørge for at hans rein til enhver
tid voktes på skikkelig måte og har forsvarlig tamhetsgrad.
Han plikter i særdeleshet å påse at reinen holdes innenfor det
område (distrikt) hvor den lovlig kan være."

Formålet med loven er angitt i lovens § 1 hvor det bl.a.
heter:

"Formålet med denne lov er å legge forholdene til rette for en
samfunnsgagnlig utnytting av reinbeiteressursene på en måte som
gir trygge økonomiske og sosiale kår og sikrer rettigheten for
dem som har reindrift som yrke, og bevare reindriften som en
viktig faktor i samisk kultur bl.a. ved å:

1. Fastlegge rammer for reindriftnæringens rettigheter og
plikter,
2. Regulere forholdet til andre næringer og interesseområder,
3. Regulere det innbyrdes forhold mellom yrkesutøverne i rein-
driften,
4. Skape grunnlag for en hensiktsmessig organisasjon og ad-
ministrasjon."

I Ot.prt. nr. 9 (1976/77) heter det i merknadene til § 20
bl.a.:

~~"I denne paragraf blir det uttrykkelig slått fast at enhver~~
reineier er pliktig til å sørge for at hans rein til enhver tid
voktes på skikkelig måte og har en forsvarlig tamhetsgrad og
til i særdeleshet å påse at reinen holdes innenfor det område
hvor den lovlig kan være på den tid det er tale om. Dette er

bestemmelser av helt fundamental betydning for en skikkelig reindrift og en forutsetning for et godt og sikkert resultat av driften. Dessuten er overholdelse av bestemmelsen avgjørende for et gjensidig godt forhold mellom reindriften på den ene side og andre næringer og interesser på den annen side." (Prp. side 61).

Høyesterett har i en avgjørelse i RT 1986 side 405 uttalt om dette:

"Til tross for at det videre i proposisjonen pekes på at den nye bestemmelsen om vokting ikke går så langt som plikten til å gjete reinen etter reindriftsloven av 1933, er det likevel gjennom det siterte klart at det har vært tilsiktet nettopp å pålegge reineierne en vidtgående plikt til å sørge for at deres dyr holder seg på områder der de lovlig kan beite."

På bakgrunn av dette uttalte Høyesterett at det ikke kan være riktig at voktings- og utdrivingsplikten avhenger av en økonomisk interesseavveining slik at reineieren kan unnlate vokting og utdriving hvor den økonomiske fordel for ham ved dette er større enn den økonomiske skade reinen volder ved ikke å bli vaktet eller drevet ut. Høyesterett uttaler at en avgrensning av voktings- og utdrivingsplikten må skje ut fra andre og mer tungtveiende grunner. Høyesterett gikk imidlertid i den foreliggende saken ikke nærmere inn på hvilke grunner det her kunne være tale om. Retten forstår imidlertid dommen slik at det i visse tilfeller må foretas en avgrensning av voktings- og utdrivingsplikten. Det vil si at det forhold at dyrene faktisk har beitet på områder hvor de ikke har lov til å beite, ikke nødvendigvis er tilstrekkelig til å fastslå brudd på vokteplikten. Hvor vidtgående plikten til å sørge for at dyrene holder seg på områder hvor de lovlig kan beite, må etter rettens mening bl.a. vurderes i lys av formålsparagrafen. Av denne går det frem at formålet med loven bl.a. er å legge forholdene til rette for reindriften, og at dette bl.a. må skje ved en regulering av forholdet til andre næringer og interesseområder. Retten forstår dette slik at en bl.a. ved vurdering av vokteplikts omfang i forholdet til andre interesseområder må foreta en interesseavveining - ikke vurdert ut fra en

~~økonomisk vurdering alene, men ut fra en helhetsvurdering~~ hvor en bl.a. må se hen til forventet resultat av en økt innsats. Det må imidlertid være helt klart at reineierne ikke kan unnlate å foreta seg det man med rimelighet kan forlange av dem under henvisning til økonomi eller vanskeligheter ellers ved voktingen.

På bakgrunn av det som er kommet frem under hovedforhandlingen finner retten det bevist at de tiltalte har et jevnt tilsyn med tettbebyggelsen nattetider og at dette vesentlig skjer fra bil. Retten legger videre til grunn at de tiltalte når de observerer rein på ulovlige områder i tettbebyggelsen driver den ut og over i lovlige områder, dog ikke opp i fjellet eller langt unna tettbebyggelsen. Dette tilsynet er ikke nærmere organisert i form av skriftlige vaktlister og turnusordninger, men retten legger til grunn at den muntlige fordeling av ansvar og oppgaver fungerer tilfredsstillende idet reindriftsnæringer har lange tradisjoner for deling av oppgavene uten skriftlige ordninger. Det faktum at de tiltalte har to voktertelt i nærheten av bebyggelsen i Hammerfest og Rypefjord, styrker etter rettens mening de tiltates forklaring om at de holder oppsyn med tettbebyggelsen. At politiet under sine nattlige patruljer ikke har observert reineierne finner retten ikke å kunne tillegge avgjørende vekt, idet det synes å være varierende hvor mange av reineierne politiet faktisk kjente til hvem var, og politiet kjente heller ikke alltid til hvilke kjøretøy reineierne brukte. Når dette sees i sammenheng med at en kjøretur gjennom bebyggelsen nattetid er nokså raskt gjort, finner retten ikke å kunne legge vekt på at politiet ikke har støtt på eller observert de tiltalte mens de har voktet sin rein. Heller ikke finner retten å kunne legge avgjørende vekt på det faktum at politiet ikke har fått tilbakemeldinger fra reineiere som har vært tilkalt i forbindelse med rein som har kommet inn på ulovlige områder. Retten finner de tiltates forklaring om at de etter å ha møtt opp på stedet, og enten ikke funnet rein, eller drevet den reinen som har vært, over i lovlig område, har reist tilbake uten å ha gitt tilbakemelding til politiet, som sannsynlig.

Retten peker i denne forbindelse på at det faktisk synes å være i reineiernes egen interesse å drive reinen over i områder der den lovlig kan beite, idet de mange provisoriske gjerder som er oppsatt ofte pådrar reinen skader når den tar seg inn og ut av hagene.

Det er det imidlertid klart at det på tross av den voktingen som faktisk foretas, er mange rein som kommer inn på ulovlige områder, og det spørsmålet retten må stille er om det likevel bør skje en intensivering av voktingen for eksempel ved økt bemanning, leiet hjelp, sambandsutstyr i form av mobitelefoner og walkie-talkies eller samarbeid med politiet og om dette ville føre til et bedret resultat. Dersom svaret er ja og de tiltalte i tillegg må anses å ha økonomi til overhode å kunne gjennomføre tiltakene, må de tiltalte etter rettens mening bli å dømme. Er svaret nei, at økt innsats ikke kan ventes å føre til noe bedret resultat, må de tiltalte etter rettens mening bli å frifinne.

Etter det som er kommet frem under hovedforhandling i saken, da særlig sakkyndig Hans Prestbakmos forklaring og befaring av området, legger retten til grunn at både Hammerfest og Rypefjord ligger plassert i de naturlige trekkveiene for reinen, det vil si, de veiene reinen bruker når den trekker fra sør mot nord og siden sørover igjen, men også når den beveger seg mellom de høyereliggende og lavereliggende områder. Reinen vil da også følge disse veiene som er naturlige i terrenget. Ved disse vil den i mange tilfelle bli ledet ned til sentrumsområdene hvor den på grunn av bebyggelsen vil være avstengt fra raskt å komme seg ut igjen. Den vil da i mange tilfelle forville seg inn i bebyggelsen. Ettersom den er et trekkdyr, det vil si et dyr i stadig bevegelse og ikke holder seg i ro på et sted og beiter, men napper litt her og litt der og er på vei videre, vil den være vanskelig å vokte og å få ut igjen av området. Når reineierne kommer til stede for å fjerne den, vil den ofte ha flyttet seg ut av området av seg selv eller til et annet sted i tettbebyggelsen. Ettersom det er mange slike naturlige veier som fører inn til tettbebyggelsen i Hammerfest og Rypefjord, synes det ikke som noen mulig løsning å sperre

disse veiene av ved gjerder. Dette synes dessuten å være en dårlig løsning tatt i betraktning av at mange av områdene i nærheten av tettbebyggelsen i Hammerfest og Rypefjord må kunne kalles utmarksområder og dermed være lovlig beiteområde for reinen. Ved for sterk inngjerding rundt byen vil også disse områdene bli avskjermet for reinen. Det har da også tidligere vært drøftet og forkastet muligheten for å sette opp slike gjerder. Med den ekspansjon som byen har hatt etter krigen - utbygging av Baksalområdet, Høydenområdet, utbyggingen av Sætergamdalen, rundt Storvannet, på Prærien og utbyggingen av Rypefjord, har det området som stopper reinen og hvor reinen ikke lenger har anledning til å være, mangedoblet seg. Det har også gjort voktingen langt mer tidkrevende og personellkrevende. Når en til dette legger at Hammerfest og Rypefjord ligger i et område som er relativt fruktbart i forhold til det som er vanlig på Kvaløya, og i et område hvor det tidlig kommer opp grønne spirer og gress som er meget viktig for reinen i den første tiden etter at den er blitt avmagret i løpet av den lange vinteren, så vil det etter rettens mening være noe bortimot en håpløs oppgave å hindre at reinen trekker inn til Hammerfest og Rypefjord. Det pekes her særlig på at det ikke er naturlige stengsler - terskler - av betydning som kan hindre reinen i å komme inn til tettbebyggelsen, slik at praktisk talt hele "grensen" mot utmarksområdene er fri og lett tilgjengelig - noe som igjen vil si at hele grensen mot byen, og også mellom innmark og utmark i områder som stikker som "tunger" inn i mellom bebyggelsen, må voktes. Selv om det er riktig som det er blitt hevdet fra aktoratets side at man på bakgrunn av vindretningen og temperatursvingningene til en viss grad vil kunne "spå" hvor reinen vil oppholde seg, finner retten det imidlertid bevist at det ikke dreier seg om å kunne fastslå hvor i sentrum reinen vil kunne oppholde seg, mere å vurdere om rein i det hele tatt vil trekke nedover mot kysten eller om den vil holde seg oppe i høyereliggende strøk. Når en da betenker at det her dreier seg om en relativt lang streking fra Fuglenesområdet og gjennom sentrum til Storvannet og videre til Rypefjord og gjennom Rypefjord, er det etter rettens mening ikke til å forvente at reineierne over dette området skal kunne nytte kunnskapene om reinens bevegelser ved ulike vindretninger

og temperatursvingninger til å hindre at reinen kommer inn i hager og parker.

Når det gjelder de tiltaltes muligheter for å oppnå bedre resultat av voktingen ved installering/bruk av mobiltelefon anser retten på bakgrunn av det som er kommet frem under hovedforhandlingen at det er svært usikkert om dette vil gi noen målbar effekt. Tvilen knytter seg særlig til det faktum at reinen er i stadig bevegelse slik at også om reieneierne enklere og raskere kan varsle om rein på ulovlig område - vil det trolig fremdeles være slik at skaden er gjort når eierne kommer frem til området. Også når det gjelder muligheten for å oppnå bedre resultat ved øket bemanning anser retten det som høyst usikkert om dette er noen aktuell mulighet eller om det vil føre til ønsket resultat. Retten peker her på at det blant reieierne i distrikt 20 bare er 11 medlemmer mellom 20 og 60 år, fordelt med 5 menn og 6 kvinner. Retten legger videre til grunn at reieneierne under sommeren har en rekke andre gjøremål enn voktingen av områdene og rundt tettbebyggelsen i Hammerfest og Rypefjord, bl.a. vokting av simlene - særlig i kalvingstiden fra 15. mai - 15. juni, reparasjoner av klær og utstyr, utbedring og ettersyn av reingjerdene - særlig med tanke på oppsamlingen av flokken ved oversvømmingsområdene. Når høsten nærmer seg vil det også trenge ekstra vokting for å hindre oksereinen i å svømme for tidlig over Kvalsundet. I tillegg kommer selvfølgelig daglige gjøremål. Retten finner på bakgrunn av dette at det synes klart at reieneierne ikke i egne rekker har tilstrekkelig mannskaper til å øke voktingen vesentlig. Muligheten til slik øking avhenger dermed av muligheten for å leie hjelp til arbeidet. De tiltalte har opplyst at det er vanskelig å få tak i hjelp som er kvalifisert, og at det dessuten ligger utenfor deres økonomiske evne å betale for slik hjelp. Dette støttes av uttalelse av prosjektledelsen i Bajos, Mikkel Nils Mikkelsen Sara som uttalte at en gjeters lønn vil ligge ca. 10-20% under en gjennomsnittslønn, og at det vil være svært vanskelig å oppdrive noen gjeter i sommerhalvåret. Selv om det ikke foreligger opplysninger om de tiltaltes inntekter - bortsett fra en som opplyser å tjene ca. kr. 50.000,- - finner retten det utvilsomt at de tiltalte ikke vil ha økonomisk bæreevne til

14

omfattende bruk av leiet hjelp. Bruk av en eller to gjetere ekstra vil - på bakgrunn av det som er sagt over over om terrengets beskaffenhet og tettbebyggelsens beliggenhet i forhold til beiteområdene - trolig ha liten effekt. Ut fra det som er sagt ovenfor anser retten at reineierne ikke har andre mulige måter å utføre voktinga på som vil kunne gi et bedre resultat. Retten finner etter dette å måtte fastslå at den voktinga som foretas - ved jevnlig ettersyn av områdene i tettbebyggelsen - er tilstrekkelig, alle forholdene tatt i betraktning.

Aktoratet har pekt på det forhold at det er for mange rein på øya i forhold til det tall som var fastsatt pr. 01 04 1988, nemlig 2000. Det har tidligere vært antatt at den store mengden reinsdyr fører til sterk nedbeiting av beitet og at dette igjen er en årsak til at dyrene trekker ned til Hammerfest og Rypefjord sentrum. På bakgrunn av det som er passert under forhandlingene, finner retten det høyst tvilsomt om dette er en riktig forståelse av problemet. Retten peker her særlig på at det i 1979 - det tidspunkt den tidligere rettsaken omhandler - kun oppholdt seg okserein på øya - det vil si 300 - 400 rein den gangen. Dette skulle da bety at de hadde hatt tilstrekkelig beite andre steder på øya, og ikke skulle ha behovd å komme ned i Hammerfest sentrum. Imidlertid vil både tidligere vane og det forhold at de beste beitenene på øya ligger i områdene rundt Hammerfest og Rypefjord sentrum gjøre at dyrene trekker ned her, selv om det ikke er et altfor stort antall. Det skal likevel sies at etter som det er oksereinen som er hovedproblemet, så vil trolig problemet til i en viss grad kunne løses ved en reduksjon av bestanden av okserein, noe som igjen forutsetter en reduksjon av reinbestanden totalt. Retten er imidlertid av den oppfatning at vokteplikten må vurderes på bakgrunn av det antall reinsdyr eierne har i dag og ikke ut fra en vurdering av hva som er det beste tallet på sikt. Sagt på en annen måte, retten finner ikke grunn til å stille større krav til vokteplikten selv om det er slik at det er flere rein på øya enn det som er anbefalt. Retten påpeker også at selv om reinflokken blir redusert slik at oksebestanden igjen blir redusert fra 287 som den hadde i 1988 til eksempel-

vis 150 dyr, vil problemet i prinsippet være det samme ved at også disse vil trekke ned mot sentrumsområdene, og også disse vil være i bevegelse fra de høyereliggende til de lavereliggende områder og fra syd mot nord. Hvor stor effekt en slik reduksjon vil ha når det gjelder skadene og omfanget av disse, synes det således vanskelig å ha noen sikker formening om.

Ved vurdering av mulighetene for en effektiv vokting og for et positivt resultat av øket innsats, må en etter rettens mening også se hen til hva som kan gjøres fra den annen side, nemlig fra kommunen og hageeierens side for å beskytte seg mot reinen. Retten peker her på den mulighet som hageeierne har for å gjerde inn sine eiendommer med så høye gjerder at reinens adkomst vil bli vanskeliggjort. Selv om et av formålene med bestemmelsen om vokteplikt er å sikre bedre forhold mellom reindriftsnæringen på den ene siden og andre næringer og interesser på den andre siden, synes det i et tilfelle som dette, hvor det er spesielt vanskelige forhold for reieneierne, ikke rimelig å legge hele byrden over på disse. Også utøverne av de andre interessene, eksempelvis hageeierne, bør etter rettens mening ta noe av belastningen ved å bo i et reindriftsdistrikt. En aksept av reindriftsnæringen vil etter rettens mening måtte innebære at man lever side om side med den og er villig til å ta enkelte forholdsregler for å beskytte seg mot det man oppfatter som en plage. Dette så meget mer som man vet at reieneierne stadig har fått nye skranker for mulighetene for å utøve sin næring - ved for eksempel bygging av flyplass, bygging av veier, høyspentledninger, ved økt turisttrafikk, og ved økt bruk av utmarka som det nye samfunnsmonsteret med mere fritid fører med seg.

Når det gjelder tidligere avgjørelser om dette spørsmålet har aktor særlig vist til de to dommene som er avsagt ved Hammerfest herredsrett tidligere. Det ene gjelder dom avsagt 10. juni 1980, referert i RT 1980 side 1656 og det andre gjelder en dom avsagt 2. mars 1987 gjeldende reinbeitedistrikt 22. I begge disse tilfellene ble reieneierne dømt for overtredelse av vokteplikten. Når det gjelder den første saken anser retten at den skiller seg fra tilfellet i den nærværende sak - selv om

16

det gjelder seks av de samme tiltalte og selv om det gjelder overtredelse av vokteplikten i Hammerfest og Rypefjord sentrum ved at reinen var kommet inn i hager og parker - ved at de tiltalte den gang erklærte at de ikke gjorde noe forsøk på å hindre at reinen kom inn i hager og parker da de mente at de ikke var forpliktet til dette. I nærværende sak har de tiltalte - formodentlig på bakgrunn av nettopp den tidligere avgjørelsen - erklært at de anser seg som forpliktet til å forsøke og holde reinen ute av hagene, og at de ved jevnlig patruljering gjør et forsøk på å oppfylle denne plikten. Når det gjelder den andre dommen avsagt 2. mars 1987 dreide det seg om et tilfelle hvor også dyrene var kommet inn i hager og parker, den gang i Kvalsund sentrum. Bevisføringen gikk imidlertid i hovedsak ut på at reinen hadde oppholdt seg to bestemte steder i sentrum og at de hadde oppholdt seg der over lengre perioder i ett strekk, slik at det skulle ha vært en relativt kurant sak for reineierne å komme til stede for å forsøke å drive reinen ut. Reineierne hadde da også vært kontaktet uten at de hadde respondert på dette. Heller ikke denne dommen synes dermed å være direkte anvendelig i dette tilfellet idet noe av problemet i denne saken nettopp er at reinen ikke har oppholdt seg lenge på samme sted av gangen. Det er tvert imot kommet frem under bevisførselen at rapporter politiet fikk om rein i hagene fordelte seg svært jevnt over følgende områder: Prærien (11 tilfelle), Flyplassen (12 tilfelle), Fuglenes (10 tilfelle), Sentrumsområdet (13 tilfelle), boligområdene i Baksalen, Høyden og Sætergamdalen (16 tilfelle), Rypefjord (18 tilfelle). I tillegg var det kommet 10 henvendelser som ikke knyttet seg til noen av disse stedene.

Slik forholdene ligger an i denne saken og som det er gjort rede for foran, anser retten at det faktum at de tiltalte ikke har greid i større grad å hindre at reinen kommer inn på ulovlige områder, ikke er noe tegn på at det ikke har vært drevet et rimelig og tilfredsstillende vakthold etter forholdene. Med den usikkerhet som den sakkyndige Hans Prestbakmo og vitnet Christian Lindmann har lagt for dagen vedrørende utfallet av en mer omfattende vokting, finner retten ikke å ha

grunnlag for å slå fast at de tiltalte kunne ha gjort noe annet og mer og finner dermed heller ikke grunnlag for å kunne straffe dem for overtredelse av reindrifftslovens § 20. Retten peker hertil på at det synes å være forutsatt i reindrifftsloven at rein inn i mellom vil kunne komme inn på ulovlig område uten at forholdet dermed er straffbart. Retten tenker her på det forhold at grunneiere som blir påført skade kan kreve erstatning for denne uavhengig av om forholdet er straffbart. I den sammenheng vil retten påpeke at det må være klart at det må stilles meget strengere krav for å idømme straff enn for å statuere erstatningsansvar.

Retten har ikke funnet grunn til å vurdere de tiltalte hver for seg, men har sett alle under ett. Dette på bakgrunn av at det har kommet frem at de tar ansvaret for hverandres dyr og driver voktingen i fellesskap. Det synes dermed ikke mulig å skille den ene fra den andre eller den enes vokting fra den annens vokting. Samtlige tiltalte blir dermed å frifinne.

Forsvareren har lagt ned påstand om erstatning for de tiltalte med kr. 12.000,-. Dette er begrunnet i at retten har oppnevnt ham som forsvarer for de tiltalte uten at det er tatt bostedsforbehold. Forsvareren har hevdet at det kun er ham og en annen advokat, advokat Hakon Kierulf, som har prosedert tilstrekkelig med slike saker til at de tiltalte kan ha håp om å vinne frem. Selv om saken har vært vanskelig og selv om det er slik at forsvareren har spesialkunnskap innenfor dette området, er retten likevel av den oppfatning at en annen advokat ville kunne utført arbeidet på en skikkelig og tilfredsstillende måte for de tiltalte. Retten er imidlertid enig med forsvareren i at selv om bostedsforbeholdet opprettholdes, så må de tiltalte kunne få dekket omkostninger tilsvarende det de ville ha hatt ved å fått en tilreisende advokat fra et annet, men mer nærliggende område. Det skjer i mange tilfelle i Finnmark at advokatene kommer fra andre steder i Finnmark eller fra Troms. Merutgiftene med reisen fra Oslo til Troms ansettes skjønnsmessig til kr. 6000,- og de tiltalte tilkjennes dermed erstatning med kr. 6000,- som tilsvarende det det ville koste å ha en advokat fra Tromsø.

18

S l u t n i n g :

~~Anders Johan A Buljo,~~ Johan Anders I Buljo, Josef Iver J A
Buljo, Aslak Aslaksen Sara, Josef Iversen Sara, Mikkel
Josef A Sara, Iver Josefsen Sara, Marit Ravna J Sara,
frifinnes for overtredelse av reindrifstlovens § 34, jfr. §
20.

Erstatning tilkjennes med kr. 6.000,- -kronersekstusen
00/100-.

Retten hevet.

Karin Fagerhaug
Karin Fagerhaug

Siv Bjørklid
Siv Bjørklid

Oskar Hansen
Oskar Hansen

De domfelte var ikke til stede ved avsigelsen av dommen og den
blir å forkynne for dem på vanlig utenrettslig måte.